

Akademisyenlerin Yurt Dışı Burs ve Destek Programları Hakkındaki Görüşleri

Academic Staff's Views About International Scholarships and Support Programs

M. Ertaç ATİLA, Ö. Faruk ÖZEKEN, Mustafa SÖZBİLİR

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Yükseköğretim Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu yurt dışı burs ve destek programlarından biri ile Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan akademisyenlerin bu programlar hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden bütüncül çoklu durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Veriler, 10 akademisyen ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarını tercihlerini sürece, zamana ve maddi olanaklara bağlı nedenlerin etkilediği ortaya çıkmıştır. Akademisyenler yurt dışı burs ve destek programlarına akademik, sosyal-kültürel ve dil gelişimi gibi amaçlar için katılmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri'nde bilimin ileri olduğu düşüncesi ve arkadaş tavsiyesi bu ülkenin tercih edilmesinde önemli faktörlerdir. Araştırmacılar araştırma süresi için altı ay ile bir yıl arasındaki bir zaman dilimini yeterli görmektedirler. Bu sürenin dil becerisine, araştırma alanına, çalışılan konuya ve yapılacak projeye göre değişebileceği belirlenmiştir. Vize sürecinin uzun olması, sağlık sigortasının yapılmaması, vize ücretinin ödenmemesi, dil yetersizliği ve ilk birkaç ayın Amerika Birleşik Devletleri'ne uyum sağlama ile geçmesi araştırmacılar tarafından dile getirilen bazı önemli sorunlardır. Kurumlara sağlık sigortası yapmaları, daha fazla akademisyene yurt dışı burs ve destek programlarından yararlanma fırsatı vermeleri ve programlardan yararlanan akademisyenlerin deneyimlerini diğer araştırmacılarla paylaşma olanağı oluşturmaları; akademisyenlere yurt dışına çıkmadan önce yapacakları araştırmayı netleştirmeleri ve İngilizce konuşma ve dinleme pratiği yapmaları önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim Kurulu, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Yurt dışı burs, Yurt dışı eğitim, Akademik personel

ABSTRACT

The aim of this study is to determine views of academic staff who have been to the United States in order to do a research study by means of scholarships and support programs provided by the Higher Education Council or Scientific or Technological Research Council of Turkey about the scholarship programs. The qualitative study is carried out as a holistic multiple case study research design. The data were gathered through semi-structured interviews from 10 academic staff who participated the scholarship program. Data were analyzed with content analysis technique. The results indicated that application process, time and financial resources were important for the preferences of academic staff in scholarship and support programs. The main reasons for applying the scholar program to undertake an international research study are grouped under three headings as academic, socio-cultural and foreign language improvements. The main influencing factors behind the researchers' preferences to go the United States are its' level of advancements in scientific research and peer influence. Concerning the duration of a research study in abroad the participants thought that 6 months to one year is adequate time and this time depends on the foreign language skills of the researchers, the field of study, subject and project. The main drawbacks of an international

M. Ertaç ATİLA (✉)

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Erzincan, Türkiye
Erzincan University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Erzincan, Turkey
meaatila@gmail.com

Ö. Faruk ÖZEKEN

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Ağrı, Türkiye
Ağrı İbrahim Çeçen University, Vocational School, Ağrı, Turkey

Mustafa SÖZBİLİR

Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Eğitimi Bölümü, Erzurum, Türkiye
Atatürk University, Kâzım Karabekir Faculty of Education, Department of Secondary Science and Mathematics Education, Erzurum, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 16.09.2014

Kabul Tarihi/Accepted : 30.09.2014

research study visit are the long waiting times for having the United States visa with no adequate support, the cost of health insurance and visa, lack of speaking foreign language skills, and adaptation time in the first arrival. As a result, the experienced participants suggested that the future scholarships have to cover health insurance; the researchers have to be supported for developing their foreign language skills and develop a clear research agenda and project prior to going abroad. .

Keywords: Higher Education Council, Scientific or Technological Research Council of Turkey, International scholarship, Study abroad, Academic staff

GİRİŞ

İnsanlık geçmişten günümüze avcılık ve toplayıcılıktan tarım toplumuna, tarım toplumundan sanayi toplumuna, sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru üç önemli devrim geçirmiş ve dönüşüme uğramıştır (Kocacık, 2003). İnsanların toprağa bağlandıkları ve yerleşik yaşam şeklini benimsedikleri toplumsal yapılanma olan tarım toplumu oldukça uzun sürmüştür, tarıma dayalı medeniyetler kurulmuş ve toprak sahibi olmak için savaşlar yapılmıştır (Göksel & Baytekin, 2008). 18. yüzyılda buhar makinesinin icat edilmesi ve enerji kaynağı olarak kullanılması ile sanayi devrimi başlamış, böylece insanlık en önemli değişim ve dönüşüm aşamalarından birine girmiştir. Yeni teknolojilerin üretildiği, insanların yaşam şeklinin değiştiği, yeni sosyal yapıların ortaya çıktığı ve üretim alanlarının farklılaştığı bu toplumsal yapı sanayi toplumu olarak isimlendirilmiştir (Çalık & Çınar, 2009). Teknoloji üretimindeki ilerlemenin sanayi toplumunun sınırlarını zorlaması, bilgi sektörü denilen yeni bir sektör doğurmuş ve bu durum bilgi toplumunu gündeme getirmiştir (Numanoğlu, 1999a). Günümüzde artık bilginin toplumun odağında olduğu bilgi toplumu gerçeği ile karşı karşıya bulunmaktayız (Meder, 2001).

Bir gelişim göstergesi olan bilgi toplumu, dünyanın kuruluşundan günümüze kadar insanlığın eriştiği önemli aşamalardan biridir (Parlar, 2012). Göksel ve Baytekin (2008: 82-83) bilgi toplumunu “bilginin çok önemli bir güç, rekabet aracı ve stratejik bir kaynak haline geldiği, öğrenme kavramına her zamankinden daha fazla değer verilen, ciddi teknolojik değişimlerin yaşandığı, büyük dönüşüm ve değişimleri içine alan bir toplumsal yapılanma” olarak tanımlamaktadırlar. Bilgi toplumunda, öğrenmeye verilen önemin artması, öğrenme-öğretme döngüsünde ağırlığın öğrenmeden yana kaymasına sebep olmuştur (Parlar, 2012). Çağımızda artık bilgiyi bireye doğrudan aktarmak yerine, ihtiyaç duyduğu bilgiye nasıl ulaşacağına öğretilmesi üzerinde durulmaktadır. Birey, nasıl ve ne şekilde öğreneceğini bilirse, ihtiyaç duyduğu bilgiye en uygun yöntemleri kullanarak ulaşabilecektir (Çalık & Sezgin, 2005).

Bireylerin bilgi toplumunun ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesinde öğretim kurumlarına önemli görevler düşmektedir (Numanoğlu, 1999b). Öğretim kurumları, bilgi toplumunun özelliklerine uygun olarak bireylere analiz, sentez ve değerlendirme yapabileceği gibi beceriler kazandırmalı; bunun yansırı eleştiren, sorgulayan, bilimsel düşünen bireyler olarak yetiştirmelerine

yardımcı olmalıdır (Parlar, 2012). Bilgi toplumuna dönüşüm ve bilgi ekonomisine geçiş sürecinde, bilginin üretildiği ve paylaşıldığı yerler olmaları sebebiyle yükseköğretim kurumları bütün ülkelerde çok önemli hale gelmiş ve bu kurumlardan beklentiler artmıştır. Artan bu beklentiler yükseköğretim sistemlerinin genişlemesini ve gelişmesini zorunlu kılmıştır (Tanrıku, 2011). Başka bir deyişle demografik, toplumsal, ekonomik baskılar ve talepler, üniversite eğitiminin toplumun belirli bir kesimi ile sınırlı kalmasına engel olmuş, yükseköğretim daha geniş kitlelere açılmıştır. Ülkeler yükseköğretime olan talebi karşılamak için yükseköğretimde genişletme, çeşitlendirme ve yeniden yapılandırma çalışmaları yapmaktadırlar (Küçükcan & Gür, 2009).

Ülkemizde de yükseköğretime olan talebi karşılamak ve yükseköğretimdeki okullaşma oranını istenilen düzeye getirmek amacıyla hem mevcut üniversitelerin kontenjanları hem de üniversite sayısı artırılmaya çalışılmaktadır. Bu çabaların sonucu olarak son yıllarda kurulan devlet ve vakıf üniversitesi sayısında önemli artışlar olmuştur (Özer, 2011). 2006 ile 2011 yılları arasında yükseköğretimde 50’si devlet 38’i vakıf üniversitesi olmak üzere 88 yeni üniversite kurulmuş, mevcut üniversitelerle birlikte toplam üniversite sayısı 165’e ulaşmıştır (Günay & Günay, 2011). 2014 yılı itibarı ile üniversite sayısı 184 olmuştur¹. Üniversite sayısındaki bu artış iki önemli sorunu beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri akademisyen sayısındaki yetersizlik (Gümüş & Gökbel, 2012), diğeri ve en önemlisi yeterli sayıda ve uluslararası niteliklere sahip öğretim üyesi eksikliğidir (Günay, 2011). Bu ihtiyaçların büyük bir bölümü yurt içindeki lisansüstü eğitim programları ile karşılanmaktadır. Ayrıca akademisyen ihtiyacını karşılamak için 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından önemli bir adım atılmış lisansüstü eğitim amacıyla beş yılda 5.000 öğrencinin yurt dışına gönderilmesi çalışması başlatılmıştır (Gümüş & Gökbel, 2012). Yurt içinde lisansüstü eğitim yapan akademisyenlerin niteliklerinin artırılması amacıyla da 2009 yılından itibaren Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından ‘yüksek lisans araştırma desteği’, ‘yurt dışı doktora bursu’, ‘doktora sonrası araştırma desteği’, ‘öğretim üyelerine verilen destekler’ gibi çeşitli düzeylerde araştırma bursu ve destekler sağlanmıştır². YÖK ve MEB’in yanı sıra, bilim insanı ve araştırmacı yetiştirilmesi amacıyla Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından da araştırmacılara ‘lisansüstü araştırma bursu’ ve ‘doktora sonrası araştırma bursu’ programları gibi burs ve destekler sunulmaktadır³. Ülkemizde yurt dışı burs ve destek programları ile ilgili son yıllarda

¹Yükseköğretim Kurulu. Yükseköğretim temel göstergeleri. Retrieved from <https://istatistik.yok.gov.tr>

²Yükseköğretim Kurulu. Yurt dışı lisansüstü eğitim bursları. Retrieved from <http://www.yok.gov.tr/web/burs/anasayfa>

³Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu. Retrieved from <http://www.tubitak.gov.tr/tr/haber-arsivi/lisansustu>

önemli adımlar atılmıştır. Atılan bu adımların gerek ülkemiz, gerekse yükseköğretim kurumları ve gerekse akademisyenler için önemi yadsınamaz. Bu durum, programların amacına ulaşip ulaşmadığının değerlendirilmesi ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Programları değerlendirme yollarından biri, bu uygulamalardan yararlanan akademisyenlerin uygulamalar hakkındaki düşüncelerini belirlemektir. Böylece hem mevcut durum değerlendirilebilir, hem de gelecekteki uygulamalara ışık tutulabilir. Bu çalışmada, YÖK veya TÜBİTAK yurt dışı burs ve destek programlarından birisi ile Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bulunan akademisyenlerin bu programlar hakkındaki görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarını tercihlerini etkileyen sebeplere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarına katılma amaçları ve bu amaçları gerçekleştirme durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Akademisyenlerin programların sağladığı yararları ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Akademisyenlerin ABD'yi tercih nedenleri, kalma süresinin uygunluğu ve bu süreyi etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Akademisyenlerin süreç boyunca yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarının işlevselliğinin artırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması, sınırları belirli bir veya birkaç durum hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bilgi elde etmek için yararlanılan nitel araştırma yöntemidir (Creswell, 2007). Bu yöntem, YÖK ve TÜBİTAK tarafından sağlanan yurt dışı burs ve destek programları ile ABD'de bulunan

akademisyenlerin bu programlar hakkındaki görüşlerinin detaylı olarak ortaya konulabilmesi açısından tercih edilmiştir. Araştırmada, durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum çalışması deseni benimsenmiştir. Bu desende durumlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları anlamak için birkaç durum birlikte incelenir (Baxter & Jack, 2008). Çalışmada, her bir yurt dışı burs ve destek programı (YÖK ve TÜBİTAK) kendi içerisinde bütüncül olarak ele alınmış ve daha sonra birbiriyle karşılaştırılmıştır.

Katılımcılar

Çalışma grubu, YÖK ya da TÜBİTAK yurt dışı burs ve destek programlarından birinden yararlanarak ABD'de bulunan akademisyenlerden oluşmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak çeşitlilik gösteren durumlar arasındaki ortaklıklar ve benzerlikler (Yıldırım & Şimşek, 2006) tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda altı farklı üniversiteden on akademisyen çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Böylece farklı alanlarda araştırma yapan araştırmacılardan daha kapsamlı veriler elde edileceği düşünülmüştür. YÖK yurt dışı burs ve destek programından yararlanan katılımcılar Y1, Y2, Y3, Y4, Y5 ve Y6; TÜBİTAK Yurt dışı burs ve destek programından yararlanan katılımcılar T1, T2, T3 ve T4 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu katılımcıların yurt dışı burs ve destek programlarına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme formunun geliştirilmesi sürecinde ilk olarak ilgili alan yazın taranmıştır. Literatür taraması sonucunda Gümüş ve Gökbel (2012) ve Kasalak (2013)'ün çalışmaları ile YÖK ve TÜBİTAK'ın web siteleri incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda oluşturulan taslak form, ikisi nitel araştırma yöntemleri konusunda biri de daha önce YÖK tarafından sağlanan yurt dışı burs ve destek ile yurt dışında bir yıl süre ile bulunmuş üç uzmanın görüşleri alınarak yeniden düzenlenmiştir. Yapılan

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Bilim Alanı	Akademik Unvanı	Aldığı Destek Türü	Kalma Süresi
Y1	Erkek	Kimya Eğitimi	Doç. Dr.	YÖK	Üç ay
Y2	Erkek	Fen Eğitimi	Doç. Dr.	YÖK + BAP	Altı ay
Y3	Erkek	Matematik	Yrd. Doç. Dr.	YÖK	Bir yıl
Y4	Erkek	Coğrafya Eğitimi	Doç. Dr.	YÖK	Bir yıl
Y5	Erkek	Fizik	Yrd. Doç. Dr.	YÖK	Üç ay
Y6	Erkek	Mikrobiyoloji	Yrd. Doç. Dr.	YÖK + İzin	İki yıl
T1	Erkek	Kimya Eğitimi	Prof. Dr.	TÜBİTAK	Altı ay
T2	Erkek	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	Yrd. Doç. Dr.	TÜBİTAK	Bir yıl
T3	Erkek	Kimya	Doç. Dr.	TÜBİTAK	Dokuz ay
T4	Erkek	İşletme	Yrd. Doç. Dr.	TÜBİTAK	Bir yıl

düzenlemenin ardından gerçekleştirilen 'pilot' uygulamadan sonra görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formu akademisyenlerin demografik özellikleri ile yurt dışı burs ve destek programı hakkındaki görüşleri ile ilgili soruları içeren iki bölümden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri YÖK ya da TÜBİTAK yurt dışı burs ve destek programından yararlanan araştırmacılardan yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Her bir görüşmenin başlangıcında katılımcılara araştırmanın amacı ve elde edilecek verilerin gizliliği konusunda bilgi verilmiştir. Görüşmeler ortalama 20 ile 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda en çok tercih edilen yol verilerin toplanması ve analiz edilmesi sürecinin birlikte yürütülmesidir (Merriam, 2013). Bu bağlamda çalışmada katılımcılarla yapılan görüşmeler ile bu görüşmelerin analizi eş zamanlı olarak yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Veri kaybını önlemek amacıyla her bir görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Kaydedilen veriler daha sonra yazıya dökülmüştür. Veri analizi sürecinde, verilerin kodlanması, temaların oluşturulması, tematik kodlamaya bağlı olarak verilerin düzenlenmesi ve bulguların yorumlanma sırası takip edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2006). Veri analiz süreci aşağıdaki gibi yürütülmüştür:

- Katılımcı görüşlerini içeren veri setleri tekrar tekrar okunup incelenerek detaylı bir analize tabi tutulmuş ve kodlanmıştır,
- Birbiriyle ilişkili olan kodlar belirli kategoriler altında toplanarak temalar oluşturulmuştur. Birinci araştırmacı tarafından oluşturulan kod ve temaların geçerliliği konusunda diğer araştırmacıların görüşlerine başvurulmuştur,
- Tematik kodlamaya bağlı olarak veriler düzenlenerek tablolar halinde sunulmuştur,
- Ulaşılan bulgularla ilgili açıklamalar ve yorumlamalar yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla çalışma süresince iki uzman ile değerlendirme toplantıları yapılmış araştırma ile ilgili düşünceleri alınmıştır. Ayrıca verilerin toplanmasının ardından katılımcılarla teyit toplantısı yapılarak ulaşılan sonuçların geçerliliği hakkında düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Araştırmanın aktarılabirliği amaçlı örnekleme yöntemi ve doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilerek sağlanmıştır. Çalışmanın teyit edilebilirliği için yazıya aktarılan tüm dokümanlar saklanmış ve çalışma dışındaki bir araştırmacı tarafından incelenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde analizler sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir. Bulgular akademisyenlerin;

- Yurt dışı burs ve destek programlarını tercih nedenleri,

- Yurt dışı burs ve destek programlarına katılma amaçları, bu amaçları gerçekleştirme durumları ve programın sağladığı yararlar,
- ABD'yi tercih nedenleri, kalma süresinin uygunluğu ve bu süreyi etkileyen faktörler ile ilgili düşünceleri,
- Süreç boyunca karşılaştıkları sorunlar, sorun yaşamadıkları durumlar ve kurumlara ve akademisyenlere öneriler başlıkları altında sunulmuştur.

Akademisyenlerin Yurt Dışı Burs ve Destek Programlarını Tercih Nedenleri

Bu kısımda akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarından hangisini tercih ettikleri ve tercihlerini etkileyen nedenler sunulmuştur. Bu nedenlere ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'den de görüldüğü gibi akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarını tercihlerini sürece, zamana ve maddi olanaklara bağlı nedenler etkilemektedir. Akademisyenlerin YÖK bursunu tercih etmelerinde prosedürün az olması ve başvuruların kolay kabul edilmesi gibi etkenler ön plana çıkmaktadır. Araştırmacıların tercih nedenleri ile ilgili düşüncelerini yansıtan bazı ifadeler şunlardır:

Y2: "Prosedürleri çok az. Yani birkaç prosedürle bunu tamamlıyorsunuz."

Y1: "Hemen hemen benim başvurduğum sırada başvuran herkese burs temin edildiği için başvurudum."

Y6: "Çünkü yapmış olduğumuz projenin başlama tarihi Eylül ayı idi. Ben kabul yazısını Şubat ayının sonunda aldım. TÜBİTAK'a müracaat 26 Şubat'ta sondu. Tek bir gün ile müracaat edemiyordum. Evrakları yetiştiremedim. Dolayısıyla yapabileceğim müracaat yeri sadece YÖK'tü."

T1: "Aslında YÖK ile gelmeyi planlıyordum. Fakat YÖK üç aylık destek veriyordu. Üniversitenin BAP'ını da kullanamadım. Çünkü ben Yeni Zelanda'ya giderken BAP'ı kullanmıştım. Bir defa kullanabiliyorsunuz. Öyle olunca altı ay kullanma esnekliğini verdiği için TÜBİTAK'ı tercih ettim."

T4: "TÜBİTAK bursu, YÖK bursundan haberdar değildim için doğrusu."

Akademisyenlerin Yurt Dışı Burs ve Destek Programlarına Katılma Amaçları, Bu Amaçları Gerçekleştirme Durumları ve Yararlar

Bu kısımda akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarına katılma amaçları, amaçlarını gerçekleştirme durumları ve programın sağladığı yararlar sunulmuştur. Bu durumlara ilişkin bulgular Tablo 3 ve Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 3'deki bulgulara göre, akademisyenler yurt dışı burs ve destek programlarına akademik, sosyal-kültürel ve dil gelişimi amaçları için katılmaktadırlar. Araştırmacılar akademik amaçlarını yeni araştırma alanlarına girme, bilgi paylaşımı ve ikili ilişkiler kurma, akademik yaşamı görme; sosyal ve kültürel amaçlarını farklı kültürleri bir arada görme, Amerikan kültürünü tanıma ve ABD'deki sosyal yaşamı görme şeklinde ifade etmişlerdir. İngilizce'yi geliştirme de akademisyenler tarafından önemli bir amaç olarak belirtilmektedir. Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarına katılma amaçları ile ilgili düşüncelerini içeren bazı ifadeler şunlardır:

T3: "Yeni bir konuya girmek. Ben çalışmalarımı şu anda özellikle yoğunlaştırdığım konu yurt dışında çalıştığım konu doğal ürün kimyası; yani çalışma alanımı genişletmiş oldum."

T1: "Başka amacım; aslında yeni irtibatlar kurabilirim ümidiyle gelmiştim."

Y3: "Farklı kültürleri görüp, kendi hayatımda bundan faydalanmak."

Y4: "Bunların dışında en önemli amaç dil gelişimi. Türkiye'de insanlar sınavdan yüksek puan alabiliyor. Fakat bir uluslararası sempozyumda ya da kongrede konuşma konusunda sıkıntı ya-

Tablo 2: Akademisyenlerin Yurt Dışı Burs ve Destek Programlarını Tercih Nedenleri

Tercih Nedenleri		YÖK	TÜBİTAK
Sürece Bağlı Nedenler	Prosedürün az olması	Y1, Y2, Y4, Y5, Y6	T4
	Başvuruların kolay kabul edilmesi	Y1, Y2, Y6	
	Destek programından kabul alındıktan sonra üniversitenin kolay izin vermesi	Y1, Y2	T1
Zamana Bağlı Nedenler	Verdiği sürenin araştırma yapmak için yeterli olması		T1, T2
	Bir yıllık desteğin doktora sonrası araştırma için beş yıl süreyle sınırlı olması	Y3, Y4	
	Sene içerisinde herhangi bir zaman diliminde başvuru yapılabilmesi	Y3, Y6	
Maddi Olanaklara Bağlı Nedenler	Kısa süreli katılım imkânı vermesi	Y1, Y5	
	Verdiği destek miktarının yeterli olması	Y2	T2
Diğer	Özel bir sebebi yok		T3
	Burs hakkında bilgi sahibi olma		T4

Tablo 3: Akademisyenlerin Yurt Dışı Burs ve Destek Programlarına Katılma Amaçları

Amaçlar		YÖK	TÜBİTAK
Akademik Amaçlar	Yeni araştırma alanlarına girme	Y3, Y4	T2, T3, T4
	Bilgi paylaşımı ve ikili ilişkiler kurma	Y2, Y4, Y5	T1, T3
	Akademik yaşamı görme	Y2, Y4, Y6	T1, T4
	Karşılaştırmalı çalışma yapma	Y2	T1
	Alanla ilgili yapılan çalışmaları yerinde görme	Y1	
	Doktora sonrası çalışılan konuda uluslararası seviyeyi yakalama	Y6	
	Araştırma alanıyla ilgili çalışma yapma		T2
	Kariyere doktora sonrası araştırma deneyimi ekleme		T4
	ABD'deki eğitim sistemini görme		T3
	Araştırma alanıyla ilgili deneysel prosedürü öğrenme		Y5
Sosyal-Kültürel Amaçlar	Akademik bilgiyi artırma	Y2	T2
	Farklı kültürleri bir arada görme	Y2, Y3, Y6	T2, T3
	Amerikan kültürünü tanıma	Y1, Y4, Y5, Y6	T1
Dil Geliştirme ile İlgili Amaçlar	ABD'deki sosyal yaşamı görme	Y2, Y4, Y6	T1, T4
	İngilizceyi geliştirme	Y1, Y2, Y3, Y4, Y6	T3, T4
Diğer	Daha sonra gelmek için ABD'deki şartları görme	Y1	

şıyorlar. En iyi öğrenme o dilin konuşulduğu yerde yaşamakla oluyor.”

Bütün katılımcılar amaçlarını önemli oranda gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılardan bazıları bir kısım amaçlarını gerçekleştiremediklerini söylemişlerdir; katılımcıların ulaşamadıkları amaçlar şunlardır:

Katılımcılardan Y1 ve T3 dil becerisinin gelişimi için daha fazla zamana ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca katılımcı Y1 bulunduğu üniversitede kendi çalışma alanıyla ilgili akademisyen olmaması sebebiyle akademik anlamda herhangi bir şey yapamadığını dile getirmiştir. Katılımcılardan Y2 ABD’deki bilim insanlarının kendi işlerine odaklanmaları sebebiyle bölümdeki hocalarla yeterince bir araya gelip fikir alışverişinde bulunamadığını, katılımcı T1 ortak çalışmalar planlama amacını gerçekleştiremediğini belirtmiştir. Katılımcılardan Y3 ve T4 amaçlarının her birinin kendi içerisinde daha iyi olabileceğini, katılımcı Y6 Türkiye ile ABD arasında ortak bir proje yapmak istediğini buna karşın zaman ve maddi destek yetersizliğinden dolayı bu amacına ulaşamadığını ifade etmiştir. Akademisyenlerin amaçlarına ulaşma durumları ile ilgili görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şunlardır:

Y1: “Bilgisayar destekli kimya eğitimi ile ilgili burada çok fazla muhatap bulamadım. Bunu gerçekleştiremedim maalesef; yani kendi çalıştığım alanlardan bir tanesi de buydu, bununla ilgili herhangi bir şey yapamadım.”

Y2: “Burada bölümde bulunduğum kişilerle daha fazla bir araya gelme, toplantılar yapma ve tartışma ortamı olmasını beklerdim; bu olmadı.”

Y6: “Amaçlarımı gerçekleştirdim; iki tane makale yaptım orada. Birisi etki faktörü 4.5 olan bir dergide yayınlandı. Bir tane de sempozyuma katıldık ve çalışmam en iyi poster oldu. Türkiye ile ABD arasında ortak bir proje yapmayı düşünüyordum. Fakat süremiz yeterli olmadı; artı ben o projeyi yaptığım zaman

oranın da desteğinin alınması gerekiyor. Bu tür organizasyonlar için de belirli bir süreye ihtiyacınız var.”

T1: “Yeni ilişkiler kurma ile ilgili amacımı gerçekleştiremedim; fakat uygulama yapmayı planlıyordum; uygulamayı zaten tamamladım.”

Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarının sağladığı yararları ilişkin görüşleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4’de görüldüğü gibi akademisyenlerin önemli bir kısmı programın farklı bir bakış açısı kazanma, mesai saatlerinin verimli kullanılmasını tecrübe etme ve kütüphane hizmetlerinden yararlanma gibi yararlar sağladığını dile getirmişlerdir. Ayrıca akademisyenler çocuklarının İngilizce öğrenmelerini programın sağladığı diğer yararlar arasında ifade etmişlerdir. Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarının sağladığı yararlar hakkındaki düşünceleri ile ilgili bazı ifadeler şunlardır:

Y5: “Aslında vizyon işte burada. Çalıştığınız laboratuvarın nasıl olması gerektiğinden tutun da bir başka bilim insanı bir deneysel prosedürü nasıl yürütüyor; onu bile görmek, farklı deneysel teknikler görmek, farklı bilimsel yaklaşımlar görmek insanın vizyonunu ciddi manada genişletiyor. Bunlar ancak görerek öğrenebileceğiniz şeyler. Hiç kimse bilime ya da bilimsel bir çalışmaya yaklaşımını bir makalede yazmaz; ancak görerek öğrenebilirsiniz.”

Y1: “Burada çevrimiçi ve kütüphane hizmetlerinden ciddi şekilde faydalandım; çünkü gerçekten çok ulaşılabilir ve bütün kaynaklara ulaşım açısından çok rahat.”

T3: “Özellikle mesai saatini verimli kullanıyorlar. Mesela benim orada gördüğüm güzel bir şey, benim çalıştığım hocanın küçük bir odası ve orada sadece iki tane sandalyesi vardı. O sandalyelerin üzeri hep dosyalarla dolu olurdu. Kim gelirse gelsin ayakta söyleyeceğini söyler, hocadan ayakta cevabını alıp giderdi. Eğer hoca uzun konuşacaksa o dosyaları kaldırır, kendisi kenara koyar, bir saat konuşurdu.”

Tablo 4: Yurt Dışı Burs ve Destek Programlarının Akademisyenlere Sağladığı Yararlar

Yararlar	YÖK	TÜBİTAK
Akademik açıdan farklı bakış açısı kazanma	Y1, Y2, Y3, Y5, Y6	T1
Mesai saatinin verimli kullanılmasını tecrübe etme	Y1, Y2, Y3	T1, T3
Çocukların İngilizce öğrenmesi	Y3, Y4	T2, T3, T4
Kütüphane hizmetlerinden yararlanma	Y1, Y2, Y4, Y6	
Bilim olarak hangi düzeyde olduğumuzu görme	Y2, Y6	T1
Çalışılan konuları karşılaştırma	Y2	T1
Yurt dışına çıkma korkusunu yenme	Y3, Y5	
Yurt dışında ders işleme	Y6	T1
Yurt dışında ders takip etme	Y1	T3
Kampüs yaşamını görme		T3
Disiplinler arası çalışmaların oldukça yaygın ve etkili olduğunu görme ve anlama fırsatı elde etme	Y4	
İnsan odaklı bir yaşam olduğunu görme	Y5	
Stresten uzak bir yaşam olanağı elde etme		T4

T2: "Büyük oğlum da okulda İngilizcesini öğrendi, aynı zamanda."

Akademisyenlerin ABD'yi Tercih Nedenleri, Kalma Süresinin Yeterliliği ve Bu Süreyi Etkileyen Faktörler

Bu kısımda akademisyenlerin ABD'yi tercih nedenleri, kalma süresinin uygunluğu ve bu süreyi etkileyen faktörlere ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu durumlara ilişkin bulgular Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5'deki bulgulara göre akademisyenlerin ABD'yi tercih nedenleri arasında bu ülkede bilimin ileri olduğu düşüncesi ve arkadaş tavsiyesi yer almaktadır. Çalışma alanıyla ilgili akademisyenin bu ülkede bulunması, konuşma dilinin İngilizce olması ve ABD'lilerin hoşgörülü olması da diğer bazı sebeplerdir. Akademisyenlerin ABD'yi tercih etme sebepleri ile ilgili düşüncelerini yansıtan bazı ifadeler şunlardır:

T2: "Elektrikli araçlar noktasından çok ileri noktada olduğunu bildiğim için burada araştırma yapmak istedim. O anlamda ABD'yi tercih etmiş olduk."

Y1: "Bilimsel çalışmaların en önde giden ülkelerinden birisi olması. Çünkü akademik hayatın ABD'de iyi olduğu ile ilgili çok ciddi bilgilerim vardı zaten; takip ediyordum, Amerika'ya. Yeni yapılan çalışmalarda ABD'nin özellikle ilk yüzde çok fazla sayıda üniversitesinin olması bu kanaatimi iyice pekiştirmişti."

Y3: "En kaliteli üniversiteler burada, çalışma alanımla ilgili buradaki hoca iyi bir hocaydı."

Y4: "Burada doktora yapan arkadaşlarımızın tavsiyeleri; buradaki üniversitelerin daha uluslararası anlayışa sahip oldukları, yurt dışından gelenlere daha anlayışlı ve yardımsever bir biçimde yaklaştıkları ve buradaki sosyal hayatın da rahat, özgür, kimsenin kimseye karışmadığı, rahat bir ortam olduğu konusunda tavsiyeler bunda etkili oldu."

Akademisyenlerin araştırma sürecini etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde akademisyenler, altı ay ile bir yıl arasındaki bir zaman dilimini yapılacak araştırma için yeterli görmektedirler. Araştırmacılar bu sürenin dil becerisine, araştırma alanına, çalışılan konuya ve yapılacak projeye göre değişebileceğini vurgulamışlardır. Akademisyenlerin, araştırma süresinin yeterliliğini ve bu durumu etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerini yansıtan bazı ifadeler şunlardır:

Y2: "Yani bir kişi ABD'de yeterli bir şekilde araştırma yapmak istiyorsa, bir makaleyi baştan alıp sona kadar götürmek istiyorsa, bir yıllık süreye ihtiyacı olduğunu burada rahatlıkla söyleyebilirim."

Y4: "Özellikle konuşma ve yazma konusunda yeterli değilseniz, diğer üç-beş ayda bunu sağlamakla geçiyor. Sekiz-dokuz ayın sonunda bir şeyler yavaş yavaş oluşmaya başlıyor."

Y6: "Dil becerisine bağlı olarak zaman daha kısa olabilirdi. Yani benim orada bir yıl sürdü bir makale çıkarmam. Onu sekiz aya indirebilirdim."

Tablo 5: ABD'yi Tercih Nedenleri

Tercih Nedenleri	YÖK	TÜBİTAK
ABD'de bilimin ileri olduğu düşüncesi	Y1, Y2, Y3, Y4, Y6	T2, T3, T4
Arkadaş tavsiyesi	Y1, Y2, Y4, Y6	T4
Çalışma alanıyla ilgili akademisyenin bu ülkede bulunması	Y3, Y6	T3
Konuşma dilinin İngilizce olması	Y1, Y6	T4
ABD'lilerin hoşgörülü olması	Y1, Y4	T4
Araştırmanın yapılacağı yer bakımından ABD'nin uygun olması	Y6	T2
Çalışılan konuyla ilgili modelin geliştirildiği yerin ABD olması		T1
ABD'deki üniversite sistemini merak etme		T3
ABD'ye bireysel imkânlarla gitmenin zor olması	Y5	

Tablo 6: Araştırma Süresinin Yeterliliği ve Bu Süreyi Etkileyen Faktörler

Zaman ve Faktörler	YÖK	TÜBİTAK
Zaman	En az altı ay	T1
	Sekiz ay	Y6
	Bir yıl	Y2, Y3
	Bir buçuk yıl	Y4
Faktörler	Dil becerisi	T1, T2, T3
	Alan	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6
	Konu	Y3, Y4, Y6
	Proje	Y5
	Çalışılan alan ile uyumlu hoca	Y4
	Y1	T1, T4

Y3: “Mesela benim branşım olan matematikte bir yerden sonra sayıların dili kullanılıyor. Bir şekilde metne bakarak, yapılan işleme bakarak anlayabiliyorsunuz. O yönüyle bende konuşma ve anlama etkisi belki biraz daha azalıyor. Branş itibarı ile konuşmaya çok ihtiyaç olan bir bölümde iseniz, çok sıkıntı çekebilirsiniz diye düşünüyorum.”

T2: “Seçtiğiniz konuya da bağlı bu, ama benim konum için bir yıl yeterliydi. Biz hazır geldiğimiz için hiç dil problemi yaşamadık. O anlamda sıkıntımız yoktu. Gelen arkadaşların dili zayıf olursa, zaten bu sürenin belli bir kısmı özellikle ben abartmadan söylemek istiyorum en az altı ayı ancak topluma uyum ve İngilizcesini işte çat pat belli bir noktaya getirmeyle geçebiliyordu.”

Akademisyenlerin Süreç Boyunca Karşılaştıkları Sorunlar ile Kurumlara ve Akademisyenlere Öneriler

Bu kısımda akademisyenlerin süreç boyunca karşılaştıkları sorunlar ve sorun yaşamadıkları durumlar ile ilgili kurumlara ve akademisyenlere önerilerine ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu durumlara ilişkin bulgular Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde akademisyenlerin vize sürecinin uzun olmasını, sağlık sigortasının yapılmamasını, vize ücretinin ödenmemesini, dil yetersizliğini ve ilk birkaç ayın ABD’ye uyum sağlama ile geçmesini önemli sorunlar olarak ifade ettikleri görülmektedir. Desteğin hesaba Türk lirası olarak yatırılması YÖK bursiyerleri tarafından bir diğer sorun olarak belirtilmektedir. Akademisyenler kabul yazısı almada, ABD’deki akademik ortama uyum sağlamada ve Türkiye’deki kurumlar arası yazışmalarda sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Y1, Y2, Y4, T1 ve T3 katılımcıları tanıdıkları hocadan kabul yazısı aldıklarını, Y5 ve T2 katılımcıları ileti gönderdikleri birinci hocadan olumlu yanıt aldıklarını, Y3 katılımcısı iletişime geçtiği üçüncü hocadan cevap aldığını, katılımcı Y6 40 hoca ile yazışıp dört hocadan dönüt aldığını, katılımcı T4 arkadaşları aracılığı ile kabul yazısı aldığını dile getirmişlerdir. Akademisyenlerin sorun yaşadıkları ve yaşamadıkları durumlar hakkındaki düşüncelerini içeren bazı ifadeler şunlardır:

T2: “ABD’ye gelene kadar hiçbir sorunla karşılaşmadık; ama vize alınması kendi başlı başına bir problem; yani bu vize işi ABD ile nasıl aşılır bilmiyorum. Gidiyorsunuz Ankara ya da İstanbul’da oralarda birkaç gününüz geçiyor.”

Y2: “Bir sorun da parasal desteğin Türk lirası olarak verilmesiydi; bizde ciddi bir sorun oldu. Çünkü dolar üzerinden para hesaplanıyor; ama size Türk lirası veriliyor. Siz de bunu dolara çevirmek zorunda kalıyorsunuz. Burada maddi bir kayıp yaşıyorsunuz.”

Y3: “Dil açısından ilk önce problem yaşıyorsunuz; geldiğinizde programa başvurabilmek için UDS ya da KPDS’den geçip geliyorsunuz. Konuşma ve dinleme yok; öyle olunca geldiğinizde iletişim kurmakta, dersleri takip etmekte, hocala konuşmakta zorlanıyorsunuz. Birçok insanın bunu yaşadığı kanaatindeyim.”

Y6: “Oraya yerleşme süreniz oluyor. Bazen on beş yirmi gün de sürebiliyor. Çünkü kiralık daire bulmak eğer buradan gitmeden evvel kiralamadıysanız daha pahalıya mal olabiliyor. Uygun bir yer bulmak için ikinci hafta uğraşıp duruyorsunuz. Yani bir aylık bir süre işlerinizi halledip laboratuvarda projenize başlamanız için yeterli oluyor. Ondan sonra herhangi bir sıkıntı olmuyor.”

T1: “Bir sorun yaşamadım. Çünkü ABD’li hoca zaten Türkiye’ye gelmişti. Benim de misafirim olmuştu. Ona gelmek istiyordum demiştim. Talebimi gönderdiğim gün kabul yazısını aldım. Hiç bir sıkıntı olmadı.”

Y4: “Aslında ben çok ciddi bir sorunla karşılaştığımı söyleyemem; sadece vize alma süreci biraz yorucu ve masraflıydı. Onun dışında gerek bölümüm, gerek üniversitem, gerekse YÖK’ten yana sıkıntı yaşamadım.”

Y6: “Orada benim hocam olan kişi ile birlikte gittik. Kayıt işlemlerini birlikte yaptık. Bana çok ilgi gösterdi. Kendisine çok teşekkür ediyorum buradan. Öğrenci işlerindeki kişiler çok yardımcı oldu; artı okulun başlangıcında tüm laboratuvarları açan anahtarlardan bir tane veriyorlar. Karşılıklı laboratuvarda çalışan arkadaşlarımız ile diyalog içerisinde oluyorsunuz. Birlikte yemeğe gidebiliyorsunuz. Sosyal imkânlar sağlanıyor. O sosyal imkânlardan yararlanabiliyorsunuz.”

Tablo 7: Süreçte Karşılaşılan Sorunlar ve Sorun Yaşanmayan Durumlar

Sorun Olan ve Olmayan Durumlar		YÖK	TÜBİTAK
Sorun Olan Durumlar	Vize sürecinin uzun olması	Y2, Y3, Y4, Y6	T1, T2, T3
	Sağlık sigortasının yapılmaması	Y1, Y3, Y6	T1, T2, T4
	Vize ücretinin ödenmemesi	Y1, Y2, Y4	T1
	Dil yetersizliği	Y2, Y3, Y4, Y5	T3
	İlk birkaç ayın ABD’ye uyum sağlama ile geçmesi	Y1, Y4, Y6	T4
	Desteğin hesaba Türk lirası olarak yatırılması	Y2, Y4, Y6	
	DS 2019 ücretinin karşılanmaması	Y1	
	Uzun süreli gidişlerde üniversitede altı yıl çalışma şartı aranması		T3
	Kefalet senetleri		T1
Sorun Olmayan Durumlar	ABD’den kabul yazısı alma	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6	T1, T2, T3, T4
	ABD’deki akademik ortama uyum sağlama	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6	T1, T2, T3, T4
	Türkiye’deki kurumlar arası yazışmalar	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5	T1, T2, T3, T4

T3: "ABD'deki üniversitelerde sorun olmuyor. Çünkü adamların "ICC" diye bir merkezleri var. Oradaki insanlar sürekli olarak yeni gelenlerle uğraşıyorlar. Onlar da işi özümsemiş."

T4: "TÜBİTAK'da bir sorun yaşamadım. Oradaki programdan sorumlu prosedürü gayet iyi bilen, hızlı cevap veren bir bayan; bir sıkıntı yaşamadım."

Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarının işlevselliğinin artırılmasına ilişkin önerileri Tablo 8'de verilmiştir. Akademisyenlerin çoğu (Y1, Y2, Y3, Y5, Y6, T1, T2, T4) programların işlevselliğinin artırılmasıyla ilgili önerilerinden önce uygulamayla ilgili memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programları ile ilgili memnuniyetlerini gösteren bazı ifadeler şunlardır:

Y1: "YÖK, bence çok güzel bir uygulama yapıyor."

Y5: "Bu program Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bana harcadığı en verimli paraydı. Ben bu kadar olacağını düşünmüyordum açığı." "

T1: "Bu maddi destek olmasaydı, ben gelip burada kolay kolay ders anlatamazdım."

Tablo 8'deki bulgulara göre akademisyenler sağlık sigortasının yapılması ile yurt dışı burs ve desteklerden daha fazla akademisyenin yararlanmasının sağlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Programlardan yararlanan akademisyenlerin deneyimlerini diğer araştırmacılarla paylaşma olanağı oluşturulması ve destek miktarının artırılacağı de katılımcılar tarafından ifade edilen diğer önemli noktalardan bazılarıdır. Akademisyenler, araştırmacılara gelmeden önce yapılacak araştırmanın netleştirilmesi ve İngilizce konuşma ve dinleme pratiği yapılması önerisinde bulunmuşlardır. Ayrıca Türkiye'yi tanıyan akademisyenlerden kabul yazısı alınabileceği de araştırmacılar tarafından önerilmektedir. Araştırmacıların yurt dışı burs ve destek programlarının işlevselliğinin artırılmasına ilişkin düşüncelerini yansıtan bazı ifadeler şunlardır:

T1: "Belki de en çok sigorta olayının yapılması gerekiyor. Çünkü yurt dışı sigortasını kendi cebimizden yaptırmamız gerekiyor. Eğer çok ucuz bir şey yaptırayım dersiniz, çoğu şeyi kapsıyor. Öyle olunca da biraz sıkıntı oluyor."

Y5: "Akademik unvanı olan herkesin bu programdan faydalanması lazım. İster üç ay ister bir ay; ben şunun bile faydalı ola-

Tablo 8: Kurumlara ve Akademisyenlere Öneriler

Öneriler	YÖK	TÜBİTAK	
YÖK ve TÜBİTAK Yönetimlerine	Sağlık sigortası yapılmalı	Y1, Y3, Y5, Y6	T1, T2, T3, T4
	Yurt dışı burs ve desteklerden daha fazla akademisyenin yararlanması sağlanmalı	Y1, Y4, Y5, Y6	T1, T2, T3
	Programlardan yararlanan akademisyenlerin deneyimlerini diğer araştırmacılarla paylaşma olanağı oluşturulmalı	Y4	T2, T3, T4
	Destek miktarı artırılabilir	Y3, Y4, Y6	
	THY ile anlaşma yapılabilir		T1,T4
	Üç yılda bir gitme kuralı kaldırılmalı	Y2, Y5	
	Akademisyenlerde stres oluşturmadan süreçle ilgili denetimler artırılabilir	Y1, Y3	
	Destek araştırma sürecinin Türkiye bölümünü kapsayabilir		T1
	Bilgi paylaşımı için web sitesi oluşturulmalı		T2
	İhtiyaca bağlı olarak araştırma süresi uzatılabilir		T2
	Üniversitede altı yıl çalışma şartı değiştirilmeli		T3
	Performansa bağlı olarak yeni imkânlar sunulmalı	Y2	
	Yapılan araştırmanın yaygın etkisi belirlenmeli	Y2	
	Uçak biletini alacağı firmayı araştırmacı seçmeli		T1
Akademisyenlere	Gelmeden önce yapılacak araştırma netleştirilmeli	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6	T1, T3
	İngilizce konuşma ve dinleme pratiği yapılmalı	Y1, Y3, Y4, Y6	T3
	Türkiye'yi tanıyan akademisyenlerden kabul yazısı alınabilir	Y2, Y4	T1, T3
	Yaşanılacak şehir maddi açıdan araştırılmalı	Y3, Y6	T4
	Yurt dışına çıkmadan önce oradaki öğretim elemanı ile sürekli iletişim halinde olunmalı		T2
	Araştırma yapılacak üniversite iyi belirlenmeli		T4
	Eğitim-öğretim döneminin başlangıcına doğru gidilmeli	Y2	
	Proje ile gidilmeli		T1
	Yaşanılacak şehirdeki sosyal imkânlar araştırılmalı	Y5	

cağını düşünüyorum. Yani buradan kalkıp oraya gidip merhaba ben geldim deyip dönmesi bir hafta bile sürse bu gerçekten insana çok şey katıyor.”

Y6: *“Gitmeden önce özellikle konuşmaya dayalı İngilizce öğrenmelerini tavsiye ediyorum. Pratik çok önemli, pratik İngilizce öğrenmelerini kişisel olarak tavsiye ediyorum.”*

T2: *“ABD’de bulunanlar ve Avrupa’da bulunanlar için tartışma ortamının oluşabileceği bir web sitesi oluşturulabilirse, insanlar oraya gitmeden önce de oralara girip bu üniversitede durum nedir, bu hocayla çalışmak istiyorum, daha önce çalıştınız mı gibi geri beslemeler alabileceği bir ortam oluşturmak lazım. Her ne kadar bazen hocaların yayınlarını filan görüyorsunuz; işte son zamanlardaki çalışmalarını odur gibi gelse de, bazen insanlar çalışma alanlarını değiştirmiş oluyor. O yayınları iki yıl önce göndermiş oluyor. Artık başka bir alana girmiş oluyor.”*

T3: *“Altı yıl şartı bir problem, altı yıl üniversitede çalışıyor olması şartı anlamsız. Mantıklı olmayan bir şey, ben gittiğimde doçent olmuştum. Kadromu da almıştım; ama üniversitedeki geçmişim üç yıldır. En azından şöyle bir şey olabilir bu şart; yardımcı doçent doktor olarak atanmış, ya da doçent olarak atanmış kimseler için bu şart kesinlikle uygulanmayabilir.”*

Y4: *“İnsanların biraz motive edilmesi lazım; çok büyük kaygılar yaşıyorlar. Şöyle ki yurt dışına çıkma bizde büyük bir şey olarak algılanıyor. Özellikle Anadolu üniversitelerinde bu düşüncenin daha yaygın olduğunu düşünüyorum.”*

T3: *“Gitmeden önce İngilizce anlamında ne kadar hazır olurlarsa, o kadar rahat ederler. Özellikle konuşma noktasında.”*

T4: *“Özellikle şehirden şehire maliyetler çok değişebiliyor. Boston ile kontak kurup, Boston’a gitsek diye düşündük. Fakat araştırdık ki, apartman kiralari falan 2000 dolardan başlıyor; yani gidilecek yerin ekonomik şartları da önemli.”*

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma, YÖK veya TÜBİTAK yurt dışı burs ve destek programlarından biri ile ABD’de bulunan akademisyenlerin bu programlar hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, altı farklı üniversiteden on akademisyenle gerçekleştirilen görüşmeler ile sınırlıdır.

Çalışmada akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarını tercih etmelerinde başvuru sürecinin, zamanın ve maddi olanakların önemli nedenler olduğu tespit edilmiştir. YÖK yurt dışı bursu ve desteğinin tercih edilmesinde sürece bağlı nedenler arasında prosedürün az olması ve başvuruların kolay kabul edilmesi önemli etkenler olarak yer almaktadır. TÜBİTAK burs ve destek programından yararlanan akademisyenler açısından verilen sürenin araştırma yapmak için yeterli olması önemliken, YÖK bursundan yararlanan akademisyenler açısından desteğin doktora sonrası araştırma için 5 yıl süreyle sınırlı olması, bu programa sene içerisinde herhangi bir zaman diliminde başvuru yapılabilmesi, kısa süreli katılım imkânı olması ön plana çıkmaktadır.

Elde edilen bulgular ışığında, araştırmacıların yurt dışı burs ve destek programlarına akademik, sosyal-kültürel ve dil gelişimi gibi amaçlar için katıldıkları tespit edilmiştir. Akademisyenler akademik amaçlarını yeni araştırma alanlarına girme, bilgi paylaşımı ve ikili ilişkiler kurma ve akademik yaşamı görme ile açıklarken; sosyal ve kültürel amaçlarını farklı kültürleri bir arada görme, Amerikan kültürünü tanıma ve ABD’deki sosyal yaşamı görme olarak ifade etmektedirler. Bununla birlikte akademisyenler için İngilizce dil becerilerini geliştirme de önemli bir amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Gümüş ve Gökbek (2012) yaptıkları çalışmada YÖK bursiyerlerinin birçoğunun ciddi dil sorunu yaşadıklarını, hatta bazılarının bu bursları sırf dil öğrenmek amacı ile kullandıklarını ifade etmişlerdir. Mevcut çalışmada ulaşılan sonuçlar arasında da İngilizce dil becerilerini geliştirmek yer almaktadır. Bununla birlikte yurt dışı burs ve destek programlarına katılmaları doğal bir düşünce olarak görülmelidir. Geleceğin dünyasında başarılı olmak için yeterli düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmak gerekmekte ve bir akademisyenden bir ya da birden fazla yabancı dili iyi düzeyde bilmesi beklenmektedir (YÖK, 2007). Çalışmada, bütün katılımcıların amaçlarını önemli oranda gerçekleştirdikleri çok az bir kısmını ise gerçekleştiremedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu amaçların dışında yurt dışı burs ve destek programlarının araştırmacılara akademik açıdan farklı bir bakış açısı kazanma, mesai saatlerinin verimli kullanılmasını tecrübe etme, kütüphane hizmetlerinden yararlanma ve çocukların İngilizce öğrenmesi gibi yararlar sağladığı anlaşılmıştır.

Akademisyenlerin ABD’yi tercih etmelerinde bu ülkede bilimin ileri olduğu düşüncesi ve arkadaş tavsiyesinin önemli etkenler olduğu tespit edilmiştir. Dünyadaki ilk 500 üniversite içerisinde ABD’den 146 üniversitenin yer alması⁴ akademisyenlerin bu düşüncelerini destekler niteliktedir. Araştırmacıların altı ay ile bir yıl arasındaki bir zaman dilimini yapılacak araştırma için yeterli gördükleri belirlenmiştir. Bu sürenin dil becerisine, araştırma alanına, çalışılan konuya ve yapılacak projeye göre değişebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Ulaşılan bulgulara bağlı olarak, vize sürecinin uzun olması, sağlık sigortasının yapılmaması, vize ücretinin ödenmemesi, dil yetersizliği ve ilk birkaç ayın ABD’ye uyum sağlama ile geçmesi önemli bazı sorunlar olarak belirlenmiştir. YÖK bursiyerlerinin desteğin hesaba Türk Lirası olarak yatırılmasını sorun olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bu sorunlara karşı araştırmacıların ABD’den kabul yazısı almada, akademik ortama uyum sağlama ve Türkiye’deki kurumlar arası yazışmalarda sorun yaşamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar yurt dışı burs ve destek sağlayan kurumlara sağlık sigortası yapılması, yurt dışı burs ve desteklerden daha fazla akademisyenin yararlanmasının sağlanması, programdan yararlanan akademisyenlere deneyimlerini aktarma olanağı verilmesi ve destek miktarının artırılması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Akademisyenlere ise gelmeden önce yapılacak araştırmayı netleştirmeleri, İngilizce konuşma ve dinleme pratiği yapmaları, Türkiye’yi tanıyan akademisyenlerden kabul yazısı alınabileceği önerilerini sunmuşlardır.

⁴Dünya’nın en iyi üniversiteleri arasında neden Türkiye’den sadece tek bir üniversite var. Retrieved from <http://www.tedmem.org/haberler/2014/08/28/>

Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak ülkemiz için oldukça önemli olan yurt dışı burs ve destek programları hakkında şu önerilerde bulunulabilir:

- YÖK yurt dışı burs ve destek programının TÜBİTAK'a göre daha esnek olduğu akademisyenlerin ifadelerinden ve tercihlerinden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla araştırmacıların öncelikli olarak bu programı kullanarak yurt dışına çıkmaları ve deneyim sahibi olmaları yurt dışına ilk defa çıkacak araştırmacılar için yararlı olabilir.
- Akademisyenler programlara akademik, sosyal-kültürel ve dil gelişimi gibi amaçlar için katılmaktadırlar. Araştırmacıların akademik amaçlarına ulaşmaları bilgi toplumuna ulaşma hedefi açısından önemli yararlar sağlayacaktır. Sosyal-kültürel yönden oradaki araştırmacılarla ve diğer insanlarla ikili ilişkilerini geliştirmeleri ülke tanıtımı açısından da önemli sonuçlar doğuracaktır. Ayrıca akademisyenlerin yurt dışındaki öğretim elemanları ile ikili ilişkilerini sürdürmeleri gerek daha sonra birlikte yapacakları araştırmalar için gerekse daha sonra gidecek akademisyenler için iyi bir referans olacaktır. Diğer yandan yurt dışına çıkmadan önce İngilizce konuşma ve anlama becerilerinin geliştirilmesi son derece önemlidir.
- YÖK tarafından öğretim üyelerine sağlanan yurt dışı burs ve destekler, günümüz itibarıyla durdurulmuştur. Bununla birlikte akademisyenler bu programlar ile ilgili memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Önemli oranda amaçlarına ulaşmalarının yanı sıra birçok kazanım elde ettiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu programların sürdürülmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Yurt dışı burs ve destekler araştırma amaçlı ve sosyal-kültürel amaçlı olarak ikiye ayrılabilir. Araştırma amaçlı yurt dışı burs ve destekler daha uzun süreli ve kapsamlı; sosyal-kültürel amaçlı yurt dışı burs ve destekler ise daha kısa süreli olabilir.
- Akademisyenlerin yurt dışı burs ve destek programlarına başvururken İngilizce konuşma ve anlama gibi dil becerilerini, araştırma alanlarını, çalıştıkları konuyu ve yapacakları projeyi dikkate almaları ve iyi bir planlama yapmaları gerekmektedir. Böylece yurt dışında buldukları süreyi daha verimli kullanabilirler.
- Akademisyenlerin bilimsel araştırma yapmak için altı ay ile bir yıl arasında bir süre gerektiğini ifade etmeleri YÖK tarafından sağlanan üç aylık burs ve desteğin bilimsel araştırma yapmak için yetersiz olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmacıların sürenin ilk birkaç ayının uyum sağlama ile geçirildiği yönündeki ifadeleri bu görüşü destekler niteliktedir. Dolayısıyla isteyen akademisyenlere aynı miktar maddi destekle daha uzun süre kalma imkânı verilebilir.
- Araştırmacıların özellikle sağlık sigortası sorunu ile karşılaştıkları dikkat çekmektedir. Dolayısıyla burs ve destek sağlayan kurumların bu sorunun çözümüne yönelik çalışmalar yapmaları yararlı olacaktır. Ayrıca akademisyenler için vize sürecinin kısaltılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

- Akademisyenlerin yurt dışına çıkmaya teşvik edilmesi için bu burslardan yararlanan araştırmacılardan edinmiş oldukları deneyimler hakkında seminer vermeleri ve deneyimlerini diğer araştırmacılara aktarmaları istenebilir. Bununla birlikte burs ve desteği sağlayan kurumların web sayfalarında akademisyenlerin düşüncelerini ve tecrübelerini paylaşımlarına olanak sağlayan linkler açılabilir. Bu sayede bu programlara başvuracak akademisyenler hem uyum sürecini daha kısa sürede atlatabilir hem de gitmek istedikleri üniversitenin olanakları hakkında bilgi sahibi olabilirler. Bu sayfalara daha önce bu burslardan yararlanan araştırmacıların adresleri de eklenebilir. Böylece programlara başvuracak araştırmacılar yurt dışı burs ve desteklerden daha önce yararlanan akademisyenler ile iletişime geçebilirler. Bu aynı zamanda daha kolay kabul yazısı almalarına yardımcı olabilir.

Yapılacak araştırmalarla ilgili öneriler:

- Bu araştırmada farklı üniversitelerden ve farklı alanlardan sınırlı sayıda akademisyen ile görüşmeler yapılmıştır. Daha sonraki araştırmalarda aynı alandan (fen bilimleri veya sosyal bilimler gibi) araştırmacılarla çalışmalar yürütülebilir. Böylece alanların ihtiyaçları ile ilgili daha detaylı bilgiler elde edilebilir.
- Daha kapsamlı sonuçlar elde etmek amacıyla daha büyük örneklemeler üzerinde araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

1. Baxter, P. & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559.
2. Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*. London: Sage.
3. Çalık, D. & Çınar, Ö.P. (2009). *Geçmişten günümüze bilgi yaklaşımları bilgi toplumu ve internet*. XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı, Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 12-13 Aralık 2009.
4. Çalık, T. & Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
5. Göksel, A. B. & Baytekin, E. P. (2008). Bilgi toplumunda işletmeler açısından önemli bir zenginlik: Entelektüel sermaye - halkla ilişkiler perspektifinden bir değerlendirme - *İstanbul Üniversitesi İletişim Dergisi*, 31, 81-98.
6. Günay, D. (2011). Türk yükseköğretiminin yeniden yapılandırılması bağlamında sorunlar, eğilimler, ilkeler ve öneriler – I. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 113-121.
7. Günay, D. & Günay, A. (2011). 1933'den günümüze Türk yükseköğretiminde niceliksel gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 1-22.
8. Gümüş, S. & Gökbel, V. (2012). *2023 için akademisyen yetiştirme çabaları: MEB ve YÖK yurt dışı lisansüstü bursları*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
9. Kasalak, G. (2013). Öğretim elemanlarının Erasmus personel ders verme hareketliliğine ilişkin görüşleri: Akdeniz Üniversitesi örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 133-141.

10. Kocacık, F. (2003). Bilgi toplumu ve Türkiye. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 1-10.
11. Küçükcan, T. & Gür, B. S. (2009). Türkiye’de yükseköğretim. Karşılaştırmalı bir analiz. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
12. Meder, M. (2001). Bilgi toplumu ve toplumsal değişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 72-81.
13. Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri) (Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
14. Numanoglu, G. (1999a). Bilgi toplumu – eğitim - yeni kimlikler - I: Bilgi toplumu ve eğitime yansımalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1), 331–339.
15. Numanoglu, G. (1999b). Bilgi toplumu – eğitim - yeni kimlikler - II: Bilgi toplumu ve eğitimde yeni kimlikler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1), 341–350.
16. Özer, M. (2011). Türkiye’de yükseköğretimde büyüme ve öğretim üyesi arzı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 23-26.
17. Parlar, H. (2012). Bilgi toplumu, değişim ve yeni eğitim paradigması. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 193-209.
18. Tanrikulu, D. (2011). *Türkiye’de yükseköğretime erişim: 2025 yılında yükseköğretim talebi karşılanabilecek mi?* Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
19. Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
20. Yükseköğretim Kurulu (2007). *Türkiye’nin yükseköğretim stratejisi*. Ankara: YÖK.